

УДК 316.614.5

СІМ'Я ЯК МАЛА СОЦІАЛЬНА ГРУПА ТА СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ

Студ. М.С. Шацька, гр. БМЕк-1-18

Науковий керівник доц. Ф.М. Проданюк

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Мета – визначити сутність та функції сім'ї, як малої соціальної групи суспільства.

Завдання – розкрити сутність поняття сім'я, узагальнити її функції, визначити місце і роль у суспільстві.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження виступає сім'я, як мала соціальна група суспільства.

Предмет дослідження – місце, роль та функції сім'ї у соціальних групах суспільства.

Результати дослідження. Сім'я є об'єктом дослідження багатьох наук – історії, економіки, юриспруденції, психології, педагогіки, демографії, етнографії, соціології. Кожна з них вивчає специфічні сторони функціонування і розвитку сім'ї під власним кутом зору і відповідно до свого предмета і методу. Демографія досліджує роль сім'ї і сімейної структури населення у його відтворенні; в соціальна психологія – вивчає родинні конфлікти і динаміку розвитку сімейних груп; у педагогіці акцентується на вивченні виховної функції сім'ї як одного з важливих чинників формування особистості. Етнографію цікавлять побут і культурні особливості сімей у різноманітних етнічних групах і спільнотах; правові науки з'ясовують юридичні аспекти розлучень, майнового стану сім'ї; для економіки одним з основних завдань є аналіз сімейного бюджету, стану споживання; історія досліджує виникнення сім'ї та форми її існування у різні періоди історії людства [2].

Різним аспектам формування та функціонування сім'ї присвячені роботи багатьох українських науковців: О. Балакиревої, А. Бови, С. Вакуленко, С. Глазунова, А. Лантух, Н. Лавриненко, Е. Лібанової, Т. Медіної, А. Нечипоренко, А.Ноура, Н.Хамітова, Ю. Якубової, О. Яременка та інших. Однак, не зважаючи на різноманітні наукові дослідження проблем сім'ї, актуальними та недостатньо висвітленими залишаються питання формування та відносин в сім'ї.

Згідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» сім'я – це особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Права члена сім'ї має одинока особа [1].

Разом з цим, сім'я – це осередок суспільства, «маленька країна» зі своїми законами, правами і обов'язками, фінансами, турботами про матеріальний добробут [3]. Сім'я – один з найважливіших і специфічних соціальних інститутів, за допомогою якого суспільством і державою нормативно регулюються відносини між чоловіком і дружиною, батьками і дітьми, іншими родичами, здійснюється відтворення членів суспільства, їх соціалізація.

Основними ролями людини у сімейному житті є:

чоловік – дружина, батько – матери, син – донька, брат – сестра, свекруха – невістка, теща – зять та їх різноманітні поєднання.

Соціальними функціями сім'ї є: влада і управління; освіта і виховання; поділ праці; господарська діяльність; збереження культурних традицій; зв'язок поколінь.

Серед виділених функцій основною соціальною функцією сім'ї є виховання, піклування і освіта своїх дітей та онуків – підростаючого покоління.

З покоління в покоління від батьків до дітей саме через сім'ю передаються та зберігаються культурні традиції суспільства.

Чоловік і жінка, утворюючи сім'ю, починають вести разом господарську діяльність, поступово привчаючи до неї своїх дітей, а потім і онуків.

Майже всі західні дослідники погоджуються, що з усіх традиційних засад побудови сім'ї та її ролі в суспільстві нині збереглася тільки одна – турбота про нащадків. Лише у ставленні до дітей та їх соціалізації (тобто підготовці до вступу в доросле соціальне життя) на Заході ще зберігається значення родини як соціального інституту. Сім'я має переважаючу орієнтацію на дитину і, що найважливіше, усвідомлення цієї орієнтації.

Історико-культурні дослідження засвідчують, що зі зростанням темпів індустріалізації тієї чи тієї країни з дитиною пов'язують більшою мірою психологічні, аніж матеріальні цінності. Одночасно змінюються й рольові позиції батьків: на зміну піклуванню про матеріальне забезпечення дитини приходить нова потреба: можливість розкриття себе в дитині.

В сучасному суспільстві відбуваються значні зміни в традиційних устроях сім'ї: поступово зменшується кількість укладених шлюбів, збільшується кількість розлучень, багато дітей виховується в неповних сім'ях, розлученим жінкам складно повторно вступити в шлюб, зменшується кількість багатодітних родин і збільшується кількість сімей, що взагалі не бажають мати дітей внаслідок різних труднощів життя у суспільстві.

Отже, і в нашій, і в інших країнах нині відбуваються схожі процеси еволюції сім'ї та її місця й ролі в суспільстві. Ця подібність зумовлена переходом посткомуністичних країн від тоталітарних до демократичних форм соціально-політичного устрою, від «закритого» до «відкритого» типу суспільства.

Сім'я дедалі більше незалежнюється від держави і суспільства загалом. Ставлення держави до сім'ї поступово перестає бути суто споживацьким та інструменталістським. Держава позбувається функцій контролю і застосування каральних санкцій щодо родин та їхніх членів, насамперед підлітків і неповнолітніх. На перший план виходить забезпечення державою сприятливих умов для утворення та існування родин, особливо молодих, і відображення цих процесів у державній сімейній політиці (відповідному законодавстві та конкретних заходах, як-от: пільгове кредитування, пайова допомога у будівництві житла, випуск спеціальних груп недорогих товарів для молодих сімей та їхніх дітей тощо).

Висновки: Загально відомим є тезис: «Здоров'я суспільства» залежить від «здоров'я сім'ї», тому що саме сім'я є ключовою ланкою і основним інститутом суспільства. Без сім'ї неможливе відтворення населення, його соціалізація і, нарешті, неможливе утворення в сіх інших соціальних інституцій. Саме рівень розвитку окремої сім'ї разом з характером праці зумовлюють суспільний добробут і порядок, за яким живе населення в різних державах.

Як свідчить історична практика, періоди духовного піднесення суспільства супроводжуються, як правило, зростанням поваги до сім'ї, матері, жінки. Таке ставлення до сім'ї притаманне й українському менталітетові і є глибоким духовним підґрунтям для формування та здійснення ефективної державної соціальної політики підтримки і захисту сім'ї в умовах трансформації українського суспільства до ринкової економіки [4].

Ключові слова: сім'я, батьки, діти, онуки, держава, суспільство.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям». – № 1768-III. – 01.06.2000. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/27494/sp?sp=:max25>
2. Сім'я як соціальний інститут I мала соціальна група. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5263578/>
3. Сім'я в сучасному суспільстві. – Моя освіта. – Режим доступу: <http://moyaosvita.com.ua/suspilstvoznastvo/simya-v-suchasnomu-suspilstvi/>
4. Стан і тенденції розвитку сучасної сім'ї в Україні. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1056041258134/sotsiologiya/sotsiologiya_simyi